

УДК 007: 304: 070

Скуртул Г. С.

канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

**ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ПОДКАСТ-СЕРІАЛ ЯК НОВИЙ ФОРМАТ
ВОЄННОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ (НА ПРИКЛАДІ АВТОРСЬКОГО
АУДІОПРОЄКТУ МИРОСЛАВА ЛАЮКА «ВОЄННА КОЛЯДА»)**

Війна в Україні стала не лише трагічною реальністю, але й каталізатором трансформації медіаландшафту. У пошуках нових способів документування та осмислення воєнних подій, журналістика активно використовує цифрові технології та мультимедійні формати. Одним із таких перспективних

форматів є документальний подкаст-серіал, який поєднує глибину журналістського спостереження-фіксації зі зручністю аудіоспоживання.

Питання розвитку нових медіаформатів у журналістиці, зокрема подкастів, активно досліджуються в журналістикознавстві. Серед українських науковців, які вивчають подкастинг, варто згадати О. Дмитровського, А. Досенко, О. Кирилову, П. Мірошніченка. Однак спеціального дослідження формату документального подкаст-серіалу як інструмента воєнної журналістики і проєкту Мирослава Лаюка зокрема ще немає, що й зумовлює актуальність наукової розвідки.

Документальний проєкт «Воєнна Коляда» [1] журналіста і письменника Мирослава Лаюка – це приклад нового формату воєнної журналістики. Аудіоподкаст розповідає, як колядують українські військові та цивільні в найскладніших умовах. Автор пропонує погляд на святкування Різдва під час війни, де традиції набувають нового змісту, а звичні обряди зберігають зв'язок із мирним життям. Сам журналіст про задум проєкту зазначає: «Великі свята найбільше говорять про те, що таке ідентичність українців, що таке цінності людини. Тому мені було важливо знати, що змінилося, чи не випалила війна потребу співати «Нову радість» і куштувати кутю» [1].

На відміну від односерійних документальних аудіофільмів або подкастів, що складаються з епізодів не пов'язаних однією сюжетною лінією, серійна форма надає авторам значно більше простору та часу для розкриття обраної тематики/проблематики. На нашу думку, однією з головних переваг серіального контенту є можливість глибшого та всебічного дослідження теми. Замість того, щоб стискати великий обсяг інформації в обмежений хронометраж, кожен епізод Мирослав Лаюк фокусує на одному аспекті, підтемі чи історії: знайомство з героями, обстановка на фронті під час Різдва, традиції колядування на заході України тощо. Це дозволяє автору поступово розгортати динаміку сюжету, поглиблювати образи актантів.

Також, серійна структура підходить для розкриття різних аспектів проблеми. Одна й та ж подія чи явище може мати безліч рефлексій – соціальних, економічних, політичних, особистих. Так, Мирослав Лаюк з епізоду в епізод досліджує вплив війни на традиції та життя людей крізь призму різдвяних свят. Наприклад у серіях «Колядування у лікарні» та «Коляда у лікарні» розкриваються особисті переживання бійців, які зустрічають свята в складних обставинах. Це демонструє, як традиція може приносити розраду, підтримувати дух та створювати відчуття спільності навіть у місцях болю і страждань. В епізоді «Свята вечерея» досліджуються традиційні й побутові аспекти свята: як люди готуються до вечереї в умовах обмежень, втрат, вимушеного переселення, підкреслюючи цінність збереження звичаїв навіть у складні часи. Епізод «Втрата трьох синів» розкриває глибоку особисту та трагічну історію втрати близьких на війні –це демонструє один із найболючіших ас-

пектів війни – руйнування сімей та індивідуальні трагедії, які особливо гостро відчуються в час, призначений для родинного тепла. Серія «Коляда у підвалі» ілюструє реалії життя в умовах бойових дій і постійної загрози обстрілів. Це розкриває аспект безпеки та виживання, показуючи, як люди намагаються зберегти традиції, шукаючи захисту в бомбосховищах, та як змінюється контекст святкування.

Ще однією важливою перевагою подкасту-серіалу є можливість представлення історій різних героїв протягом кількох епізодів. Це особливо цінно для документальних серіалів, що фокусуються на людських долях. Серійна структура дозволяє не просто познайомити слухача з персонажами, але і простежити їхню динаміку, розвиток, реакцію на події, що відбуваються. З плином епізодів ми глибше співпереживає героям, краще розуміємо їхні мотивації та емоційний стан. Це створює сильніший емоційний зв'язок та робить історії більш переконливими.

Серійна структура «Воєнної коляди» дозволяє автору не просто розповідати історії, а і створювати для кожного епізоду унікальну звукову атмосферу, яка підсилює емоційний вплив та глибину сприйняття. У серіалі ми часто чуємо традиційні українські колядки, які не лише створюють звуковий контекст різдвяного святкування, але й викликають певні культурні асоціації в слухача, відчуття спільності та ностальгії за мирним часом. У серійному форматі Мирослав Лаюк варіює інтенсивність та спосіб використання колядок – від автентичного виконання до фрагментарного вплетення, підкреслюючи різні емоційні стани та настрої героїв у кожному епізоді. Також різноманітність тембрів, інтонацій та манер виконання створює поліфонію голосів, що відображає багатогранність воєнної реальності. Використання архівних звукових документів – записів сирен, вибухів, розмов – у відповідних епізодах серіалу забезпечує ефект присутності та автентичності. У серійному форматі ці елементи з'являються не епізодично, а стають важливою складовою саунддизайну, занурюючи слухача в конкретний час та місце дії. Особливу цінність у звуковому ландшафті подкасту мають сучасні колядки, що згадують російсько-українську війну. Рядки «Ми проженемо московські воші. Більше не здурять, гниди <хороші...>» є потужним прикладом того, як традиційна форма наповнюється новим актуальним змістом. Їхнє багаторазове використання в серіалі підкреслює не лише стійкість традиції, але і її здатність реагувати на сучасні виклики, стаючи формою національного самовираження та опору.

Класична серійна конструкція передбачає, як правило, очікування наступних епізодів. Кожен епізод може закінчуватися на певному так званому «кліфгенгері» або порушувати нові питання, щоб заохотити аудиторію продовжувати слухати. Це ми можемо почути й у подкасті Мирослава Лаюка «Воєнна коляда». Через тематичну різноманітність, широку географію подій і

різні часові зрізи, автор створює ефект очікування і емоційні контрасти в слухача. Кожен епізод додає новий пазл до загальної картини Різдва під час війни, спонукаючи слухача продовжувати слухати та проживати разом із героями їхні досвіди.

Отже, документальний подкаст-серіал «Воєнна коляда» Мирослава Лаюка є перспективним форматом воєнної журналістики, що, використовуючи серійну структуру, відкриває нові можливості для глибокого дослідження складних тем, емоційного залучення аудиторії та документування різноманітних людських історій у кризові часи. Завдяки поєднанню глибини журналістського дослідження з унікальними аудіальними можливостями та динамічною серійної подачі, цей формат має значний потенціал для подальшого розвитку у висвітленні важливих суспільних подій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Воєнна коляда: радіодокументальний серіал Мирослава Лаюка на Радіо Культура [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://corp.suspilne.media/newsdetails/voienna-koliada-radiodokumentalniy-serial-myroslava-laiuka-na-radio-kultura> (дата звернення: 05.04.2025).

2. Лаюк М., Павлов Д. Останнє сумне Різдво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reporters.media/ostannye-sumne-rizdvo/> (дата звернення: 05.04.2025).